

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРАВА

УДК 330.837:347.77

DOI: 10.31359/2411-5584-2018-35-4-136

Г. В. УМАНЦІВ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Київського національного
торговельно-економічного університету,
Україна, м. Київ

e-mail: guman27@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5410-1363>

І. К. МАРТИНІВ

кандидат економічних наук,
молодший науковий співробітник
Київського національного
торговельно-економічного університету,
Україна, м. Київ

e-mail: martyniv.irina@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3811-683X>

ІНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ¹

Статтю присвячено дослідженню системи інституцій, що регулюють відносини інтелектуальної власності в Україні. Визначено сутність та значення інституційного регулювання у забезпеченні реалізації та розвитку відносин інтелектуальної власності. Проаналізовано генезис інституційних основ реалізації відносин інтелекту-

¹ Роботу виконано в межах науково-дослідної теми «Облікове забезпечення управління вартістю бізнесу» (номер державної реєстрації 0118U000131).

© Уманців Г. В., Мартинів І. К., 2018. Стаття публікується на умовах ліцензії Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Статтю розміщено на сайті збірника: <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.

альної власності в Україні. Досліджено зміст та структуру формальних інституцій, що впорядковують і повторювані взаємодії між учасниками відносин інтелектуальної власності. Розглянуто сутність, структуру та значення неформальних інституцій у регулюванні відносин інтелектуальної власності в Україні.

Ключові слова: інституційне регулювання, інтелектуальна власність, формальні інституції, неформальні інституції, трансакційні витрати.

JEL Classification: O17, K20, M21.

Постановка проблеми. Основним чинником конкурентоспроможності сучасних країн, як показують тенденції розвитку світової економіки, є впровадження ефективних механізмів інноваційної політики, що забезпечують стимулювання процесів створення та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. До таких механізмів належать бюджетне фінансування, оптимізація податкового навантаження, кредитування, формування ринку інтелектуальної власності, створення інноваційної інфраструктури. Вітчизняний інноваційний сектор перебуває у процесі становлення та трансформацій, зумовлюючи посилення тенденцій наукоємної спрямованості національної економіки. Як зазначено у Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр., в умовах глобалізаційних змін інтелектуальна власність стає ключовим фактором реалізації стратегії інноваційного розвитку в країні [1]. Визначені Концепцією науково-технологічного та інноваційного розвитку України напрями та складові інноваційної моделі розвитку економічного розвитку України наголошують на тому, що з метою забезпечення комерційного впровадження науково-технічних розробок у виробництво необхідно створити умови для розвитку науково-технічної діяльності підприємств і посередницьких організацій, які сприяють активізації інноваційної діяльності, допомагають встановленню зв'язків між науково-дослідною сферою і виробництвом (особливо тих, які займаються комерціалізацією результатів наукових досліджень) [2]. Очевидно, що на сучасному етапі інноваційного розвитку економіки нашої країни процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності відведено провідне значення.

В Україні станом на 1 листопада 2018 р. до державних реєстрів внесено 543 286 охоронних документів на об'єкти промислової власності, у тому числі 122 879 патентів на винаходи, 129584 патентів на корисні моделі, 37929 патентів на промислові зразки; 249773 свідоцтв на знаки для товарів і послуг з урахуванням розділених реєстрацій, 13 свідоцтв на топографій інтегральних мікросхем, 3 115 кваліфікованих зазначень походження товарів, 33 свідоцтва на право використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів [3]. Для порівняння, кількість патентів, наданих Європейським патентним відомством у провідних країнах Європейського Союзу

в 1999–2013 рр. становила: у Німеччині – 177 748, Франції – 62 358 16, Великобританії – 46 865, Італії – 25 243, Швеції – 16 281, Нідерландах – 9392, Фінляндії – 7497, Австрії – 7229, Данії – 6051, Іспанії – 4235, в інших країнах ЄС – 7 [4].

Натомість протягом 2015 р. з України було експортовано програмне забезпечення на суму \$2,5 млрд. Понад 100 високотехнологічних транснаціональних компаній активно залучають спеціалістів з України. Cisco, Oracle, Rakuten, Samsung шукають тут виконавців, а локальні компанії аутсорсингу допомагають сформуванню команди висококваліфікованих фрілансерів й розвивають сектор R&D (Research and Development). Українські розробники працюють у корпоративних і веб-проектах на різних вертикалях, частина провайдерів побудували свою репутацію на вирішенні складних інженерних завдань [5]. У структурі експорту високотехнологічних послуг за 2017 р. роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності, становили 28,1 млн. дол., тобто 0,27% загального обсягу зовнішньої торгівлі послугами [6, с. 31]. Проте дослідження стану комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності на вітчизняних підприємствах показало, що частка промислових підприємств, які впроваджують та ведуть інноваційну діяльність, за даними Державної служби статистики України у 2007–2017 рр. становить у середньому лише 14,3% (табл. 1).

Таблиця 1

Впровадження інновацій на промислових підприємствах [7]

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
1	2	3	4	5
2007	11,5	1419	2526	6,7
2008	10,8	1647	2446	5,9
2009	10,7	1893	2685	4,8
2010	11,5	2043	2408	3,8
2011	12,8	2510	3238	3,8

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5
2012	13,6	2188	3403	3,3
2013	13,6	1576	3138	3,3
2014*	12,1	1743	3661	2,5
2015*	15,2	1217	3136	1,4
2016**	16,6	3489	4139	...
2017*	14,3	1831	2387	0,7

* Дані наведені без урахування території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини територій у Донецькій та Луганській областях.

** Дані наведені за результатами державного статистичного спостереження за формою № ІНН «Обстеження інноваційної діяльності підприємств за період 2014–2016 років» (за міжнародною методологією).

Попри важливість та необхідність комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання, і досі відслідковується неврегульованість цього процесу, подолання якої має враховувати інтереси авторів (творців), учасників ринку (суб'єктів господарювання) та регулятора (держави), зокрема:

- суперечності юридичних, податкових та облікових підходів щодо визначення та ідентифікації об'єктів інтелектуальної власності у процесі їх комерціалізації на рівні законодавства;

- специфіка оцінки об'єктів інтелектуальної власності, зокрема тих, щодо яких відсутній активний ринок, а також процесу тестування об'єктів інтелектуальної власності на предмет зміни потенційної корисності тощо;

- недосконалість методики відображення господарських операцій, пов'язаних із комерціалізацією об'єктів інтелектуальної власності, у системі обліку і звітності.

Очевидно при цьому, що основними сферами докладання зусиль держави у напрямі формування інститутів мають стати вдосконалення та взаємоузгодженість законодавства, а також посилення контролю за правозастосуванням. Формальні та неформальні обмеження повинні бути простими, прозорими та стандартизованими [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні засади інституціональної теорії розкрито у працях таких зарубіжних та українських вчених, як Ю. Городніченко [9], Дж. Роланд [9], В. Лагутін [8], Д. Норт [11]. Інституціональний напрям економічного аналізу у доктрині інформаційного середовища набуває все більшої популярності. Зокрема, дослідження С. Джонса [12], Дж. Кіма [12], Т. Мельник [6] присвячені розкриттю положень інституціональних аспектів забезпечення сфери інтелектуальної власності. Особливості комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності як самостійного процесу господарської діяльності підприємства знайшли своє відображення у наукових працях В. Вірченка [13] та В. Наберухіна [14].

Зважаючи на те, що ринок інтелектуальної власності на сьогодні є не досить розвиненим, нормативно-правове регулювання у цій сфері потребує удосконалення, що дозволить уникнути колізій стосовно розуміння сутності інтелектуальної власності через призму податкового, бухгалтерського та правового аспектів. Необхідність розробки організаційно-методичного забезпечення процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності на державному рівні, а також дослідження інституціонального забезпечення комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності набуває особливої актуальності.

Формулювання цілей. Метою статті є аналіз особливостей інституційного регулювання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності, яка є впорядкованою послідовністю взаємопов'язаних дій та операцій щодо створення (розробки), використання та передавання майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності з метою отримання економічних вигід та формування соціального ефекту, характеризується досить повільними темпами активізації на вітчизняних підприємствах.

Важливу роль у процесі реалізації інтелектуальної власності на ринку відіграє вибір способу комерціалізації (тобто системи прийомів, що дають можливість досягти запланованих цілей шляхом комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності), оскільки кожна інновація є унікальною за своєю природою, що зобов'язує підприємства формувати відповідний підхід до цього процесу. Завдяки такій особливості об'єктів інтелектуальної власності, як здатність до тиражування, стає можливим комерціалізувати їх одночасно різними способами, зокрема використовувати у власному виробництві, передавати майнові права за ліцензією або на засадах комерційної концесії, вносити до статутного капіталу іншого підприємства, впроваджувати інжинірингову діяльність, технічну допомогу тощо. Це дозволить підприємству досягати одного або декількох ефектів щодо отримання економічної вигоди від виходу на нові сегменти ринку та задоволення потреб споживачів шляхом

залучення інтелектуальної складової в економічний оборот підприємства, зокрема, шляхом підвищення рівня капіталізації підприємства, що можна досягти у разі залучення нематеріальних активів у господарський оборот. Під час використання об'єктів інтелектуальної власності у власному виробництві підприємство модернізує технічний цикл з метою мінімізації виробничих витрат, підвищує якість, тим самим і конкурентоздатність продукції, створює нові способи продажу або постачання товарів. Повне або часткове передавання майнових прав за ліцензійним договором або договором комерційної концесії (франчайзингу) дозволяє суб'єкту господарювання монополізувати ринок та бути єдиним власником прав, отримуючи максимальні прибутки від використання одного і того ж об'єкта інтелектуальної власності різними компаніями.

Для визначення достовірних даних про комерціалізацію об'єктів інтелектуальної власності вони потребують обов'язкової капіталізації до складу активів підприємства. Варто відзначити, що на сьогодні відслідковується позитивна динаміка у розмірах капітальних інвестицій у нематеріальні активи – з 6912,7 млн грн у 2010 р. до 16 422 млн грн у 2017 р. Проте у загальній сукупності капітальних інвестицій за зазначений період питома вага капітальних інвестицій саме у нематеріальні активи становить лише 4% (рис. 1) [15].

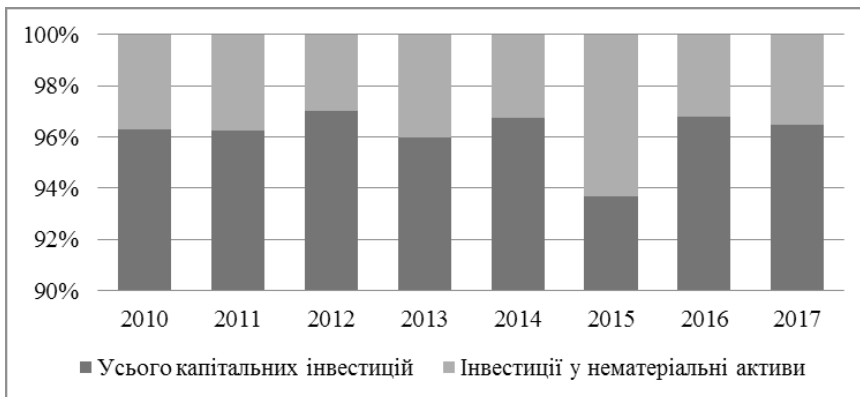

Рис. 1. Питома вага капітальних інвестицій у нематеріальні активи у 2010–2017 рр. у складі капітальних інвестицій в Україні

Джерело: побудовано авторами за даними [17].

При цьому витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт у 2010 р. становили 8 107,1 млн грн порівняно з 13 379,3 млн грн у 2017 р. (табл. 2).

Таблиця 2

Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт [16]

Рік	Усього, у фактич- них цінах, млн. грн.	У тому числі на виконання, млн грн		
		фундаментальних наукових досліджень	прикладних наукових досліджень	науково-технічних (експериментальних) розробок
2010	8107,1	2175,0	1589,4	4342,7
2011	8513,4	2200,8	1813,9	4498,7
2012	9419,9	2615,3	2023,2	4781,4
2013	10248,5	2698,2	2061,4	5488,9
2014	9487,5	2452,0	1882,7	5152,8
2015	11003,6	2460,2	1960,6	6582,8
2016	11530,7	2225,7	2561,2	6743,8
2017	13379,3	2924,5	3163,2	7291,6

Найбільш поширеними способами комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності серед вітчизняних підприємств є ліцензування та франчайзинг. За досліджуваний період спостерігається досить стабільна динаміка щодо реєстрації ліцензійних договорів (рис. 2).

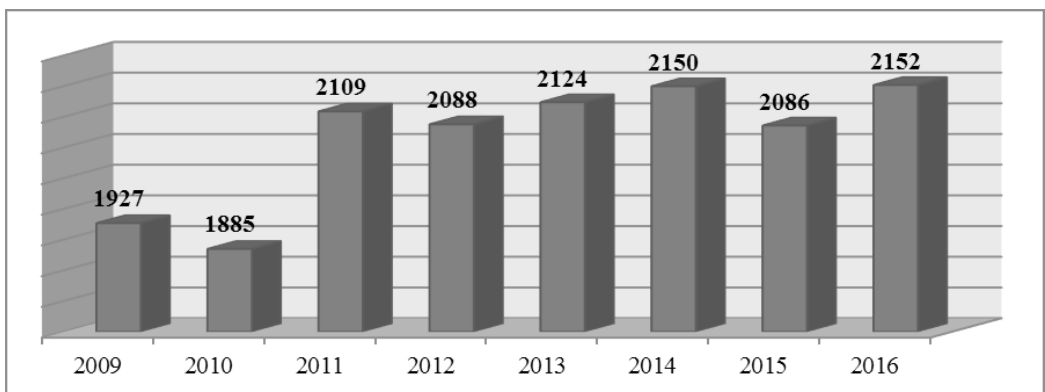

Рис. 2. Динаміка реєстрації договорів щодо розпорядження майновими правами промислової власності в Україні у 2009–2016 рр. (кількість реєстрацій)

Джерело: побудовано авторами за даними [17; 18].

Дослідження сектору франчайзингу на вітчизняному ринку вказує на все більший інтерес малого та середнього бізнесу до нього, що візуалізовано на рис. 3. Отже, сьогодні ринок франчайзингу налічує близько 700 франчайзерів, лідерами серед яких є підприємства роздрібно́ї торгівлі, громадського харчування та послуг для бізнесу.

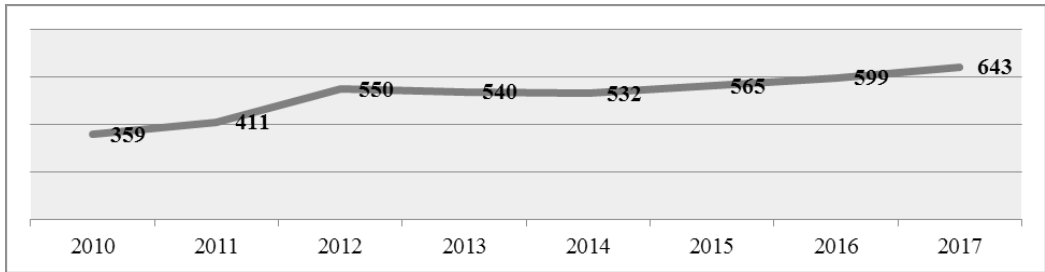

Рис. 3. Кількість франчайзерів в Україні, шт.

Джерело: побудовано авторами за даними [19; 20; 21].

Активізація процесів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності потребує дослідження побудови архітектури її інституціонального забезпечення, що дозволить визначити шляхи впровадження та реалізації пропозицій регулювання процесу комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності. Перевагою інституціонального підходу є такі його складові, як звичаї, традиції, норми та правила, які формують умови для економічних відносин, а саме: правових, соціальних, політичних та інших інститутів. Саме вплив інституційних змін на процес комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності дозволяє оперативно реагувати на трансформації у цій сфері.

Національна система інтелектуальної власності включає такі основні елементи:

- *нормативно-правову базу*, яка є консолідованою комплексною ієрархічною системою правових норм, та складається зі загального та спеціального законодавства у сфері інтелектуальної власності, а також міжнародних договорів та угод, стандартів у сфері інтелектуальної власності (стандарти ВОІВ та ДСТУ). Тобто це сукупність правових положень, на підставі яких будь-яка особа набуває, реалізує та захищає свої права, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної, творчої діяльності;

- *інституційну базу*, до якої належать державні та судові органи, наділені відповідними повноваженнями у сфері інтелектуальної власності, наукові та освітні установи, громадські організації та інші структури, що беруть активну участь у реалізації державної політики у цій сфері (органи виконавчої влади, державні органи зі спеціальним статусом, органи судової влади),

а також наділені прямими та непрямими функціями та відповідальністю у сфері інтелектуальної власності;

– *інфраструктуру*, тобто елементи та відносини, які забезпечують та підтримують на відповідному рівні функціонування системи (творці, представники у справах інтелектуальної власності, оцінювачі, інформаційні, консалтингові структури та структури з трансферу технологій, технопарки, наукові центри, бізнес-інкубатори, науково-технічні підприємства, фонди) [22; 23].

В основу формування національної системи інтелектуальної власності покладено інституціональну теорію розвитку, яка бере свій початок з кінця XIX – початку XX ст. завдяки працям Д. Норта [10], який наголошує на тому, що підтримка ринкового середовища та формування універсальних «правил гри» для суб'єктів належить до компетенції держави, яка є найвищою організацією координації інституційних відносин. Водночас такі функції покладено на інші соціальні інститути.

Згідно із концепцією Д. Норта інституціональні зміни розглядаються як процес зміни формальних правил і неформальних домовленостей між учасниками угоди. При цьому джерелом інституціональних змін виступають: зовнішнє середовище, накопичення досвіду та знань, взаємодія груп інтересів держави та гілок влади тощо [11, с. 97–134]. Погоджуючись із концепцією засновника інституціональної теорії, варто наголосити на важливості впливу такого джерела інституційних змін, як взаємодія інтересів соціальних інститутів і груп. Зазначені джерела формують сучасний погляд на склад інституціональної системи.

Згідно із сучасним розумінням положень інституційної теорії її система містить три підсистеми: формальні інститути, неформальні інститути, традиції та цінності [9, с. 406; 12, с. 1803]. Інституційні засади ринку інтелектуальної власності висвітлено у роботах В. Вірченка, який досліджує сутність та роль формальних та неформальних інституцій з приводу відносин інтелектуальної власності [13]. Щодо складу інституціональної системи сфери інтелектуальної власності ґрунтовне дослідження В. Наберухіна висвітлює такі складові, як формальне інституційне забезпечення, неформальні інститути, організаційно-інфраструктурна база [14, с. 155].

Огляд наукового доробку щодо структури інституціонального регулювання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності дозволяє вибудувати його архітектоніку, визначити структуру та уточнити склад формальних та неформальних інститутів, зокрема виділено формальні (законодавчі та нормативні акти, інституції), неформальні (норми і правила у вигляді традицій, освіти, галузевої належності) та організаційно-інфраструктурне підґрунтя (сукупність елементів і відносин, які призначені для підтримання та забезпечення процесів комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності (рис. 4).

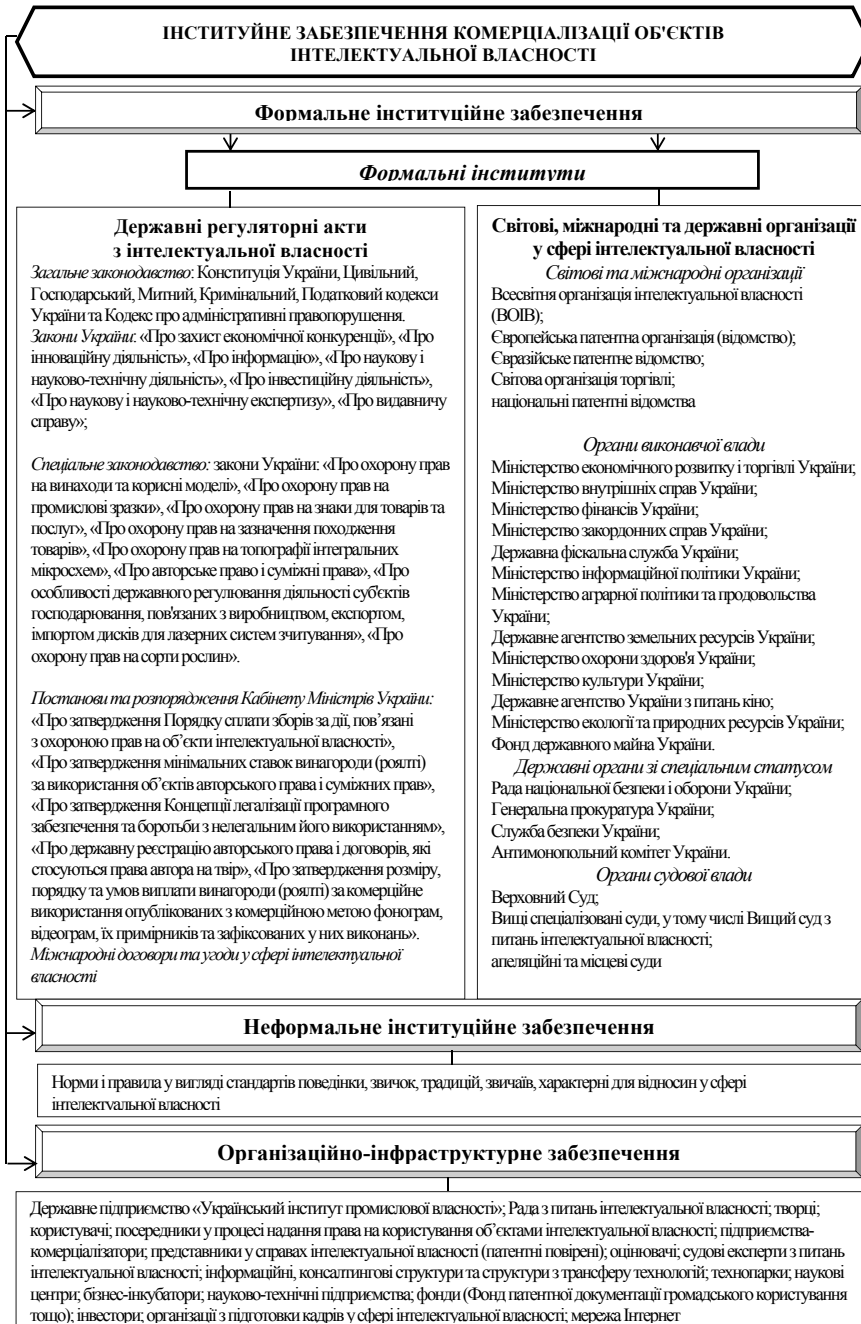

Рис. 4. Інституціональне регулювання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності

Джерело: розроблено авторами.

Наведена архітектоніка інституціонального забезпечення комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності характеризується насамперед обмеженою чисельністю інноваційних структур, яким притаманна функціональна невідзначеність у їх діяльності. Варто зазначити, що з червня 2018 р. розпочала свою діяльність Рада з питань інтелектуальної власності, яка є консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України, основними завданнями якої є:

- координація взаємодії органів виконавчої влади, бізнесу та громадського сектору у сфері інтелектуальної власності;
- визначення шляхів та механізмів розв'язання проблемних питань, які виникають під час формування та реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності;
- розробка законодавчих змін у сфері інтелектуальної власності, зокрема щодо розвитку цієї сфери, забезпечення інтеграції України у міжнародний та європейський інтелектуальний простір з урахуванням національних інтересів України, розвитку і реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності тощо [24].

Також у межах діяльності Ради з питань інтелектуальної власності розглядаються питання щодо запровадження інституції державних інспекторів з питань інтелектуальної власності, питання ефективної роботи регіональних Координаційних рад по боротьбі з порушеннями прав інтелектуальної власності, заслуханий звіт про проведення інвентаризації та оцінки об'єктів права інтелектуальної власності підприємств (установ, організацій), які створено за державні кошти та затверджений персональний склад Ради з питань інтелектуальної власності [25].

Висновки. Проведений аналіз процесів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності свідчить про актуальність дослідження інституційного регулювання механізмів їх реалізації. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності як організована форма володіння та розпорядження правами на інтелектуальні продукти з метою отримання економічних вигід, перебуває в інституційному середовищі у формі складної системи інститутів, формальних правил, неформальних обмежень, спрямованих на регулювання та ефективність зазначених процесів.

Розвиток організаційно-інфраструктурного забезпечення як складової архітектоніки інституціонального забезпечення комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності потребує державної підтримки. На сьогодні особливо актуалізується потреба в активному використанні світового досвіду розвинених країн світу щодо розширення сфери та розвитку ринку інтелектуальної власності, що дозволить сформувати стійку інституціональну базу процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Рекомендації парламентських слухань на тему «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів: Постанова Верховної Ради України від 21.10.2010. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2632-17> (дата звернення: 12.10.2018).
2. Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України: Постанова Верховної Ради України від 13.07.1999. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14> (дата звернення: 12.10.2018).
3. Усього зареєстровано / Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності (Укрпатнет)». URL: <http://www.uipv.org/ua/vsjogo.html> (дата звернення: 12.10.2018).
4. Sierotowicz T. Patent activity as an effect of the research and development of the business enterprise sectors in the countries of the European Union. *Journal of International Studies*. Vol. 8. No 2. 2015. p. 101–113. DOI: 10.14254/2071-8330.2015/8-2/9//. URL: https://www.jois.eu/files/JIS_Vol8_N2_Sierotowicz.pdf (дата звернення: 12.10.2018).
5. Україна на першому місці в Європі з IT-аутсорсингу. URL: https://www.eduget.com/news/ukraina_na_pershomu_misci_v_ievropi_z_it-outsorsingu-1345 (дата звернення: 12.10.2018).
6. Мельник Т. М. Зовнішня торгівля послугами в контексті постіндустріального розвитку України. *Економіка України*. 2018. №9. С. 26–36.
7. Впровадження інновацій на промислових підприємствах / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.10.2018).
8. Лагутін В. Д. Інститути і економічні механізми стабільності та розвитку суспільства. *Економіка України*. 2018. №9. С. 13–26.
9. Gorodnichenko Y., Roland G. Culture, Institutions, and the Wealth of Nations. *Review of Economics and Statistics*. 2017. Vol. 99. Issue 3. pp. 402–416.
10. Норт Д. Понимание процесса экономических изменений. Москва: Изд. дом Гос. ун-та Высшей школы экономики, 2010. 256 с.
11. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. Київ: Основи, 2000. 198 с.
12. Jones C. I., Kim J. A Schumpeterian Model of Top Income Inequality. *Journal of Political Economy*. 2018. Volume 126, Number 5. pp. 1785–1826.
13. Вірченко В. В. Інституційні засади реалізації відносин інтелектуальної власності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 20. Ч. 1. С. 87–90.
14. Наберухін В. А. Інституційне забезпечення комерціалізації інтелектуальної власності в Україні. *Облік і фінанси*. 2016. №3. С. 153–158.
15. Капітальні інвестиції за видами активів за 2010–2017 роки / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.10.2018).
16. Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.10.2018).

17. Річний звіт Державної служби інтелектуальної власності України за 2015 рік. URL: http://sips.gov.ua/i_upload/file/zvit_2015_ua.pdf (дата звернення: 12.10.2018).
18. Статистична інформація / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/> (дата звернення: 12.10.2018).
19. Офіційний сайт FranchiseGroup. URL: <http://franchisegroup.com.ua/> (дата звернення: 12.10.2018).
20. Загальний огляд сектору франчайзингу в Україні та його показників на основі анкетування. Франшизи в Україні стійкі до кризи. URL: http://franchisegroup.com.ua/media/files/Franchise%20Business%20Outlook%20Report_RUS_FINAL-2 (дата звернення: 12.10.2018).
21. Рынок франчайзинга в Украине. *Harved On-line Журнал*. Січень, 2015. URL: <http://harved.biz/articles/business/rynok-franchayzinga-v-ukraine> (дата звернення: 12.10.2018).
22. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року. URL: <https://uba.ua/documents/ip-strategy28082014.pdf> (дата звернення: 12.10.2018).
23. Про Рекомендації парламентських слухань на тему «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів»: Постанова Верховної Ради України від 21.10.2010 № 2632-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2632-17> (дата звернення: 12.10.2018).
24. Про утворення Ради з питань інтелектуальної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 90. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2018-%D0%BF> (дата звернення: 12.10.2018).
25. Розпочала роботу Рада з питань інтелектуальної власності під головуванням Степана Кубіва. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/rozpochala-robotu-rada-z-pitan-intelektualnoyi-vlasnosti-pid-golovuvannyam-stepana-kubiva> (дата звернення: 12.10.2018).

REFERENCES

1. *Pro Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu «Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010-2020 roky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 21.10.2010. (2010). [On the Recommendation of the Parliamentary Hearings on the theme "Strategy of Innovation Development of Ukraine for 2010-2020 in the context of globalization challenges: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated October 21, 2010]*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2632-17> [in Ukrainian].
2. *Pro Kontseptsiu naukovo-tekhnologichnoho ta innovatsiinoho rozvytku Ukrainy: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 13.07.1999. (1999). [About the Concept of Scientific, Technological and Innovative Development of Ukraine: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of 13.07.1999]*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14> [in Ukrainian].
3. *Ukrainskyi instytut intelektualnoi vlasnosti (Ukrpatnet) (n.d.). Usoho zareiestrovano [Total is registered]*. Retrieved October 12, 2018, from <http://www.uipv.org/ua/vsjogo.html> [in Ukrainian].

4. Sierotowicz, T. (2015). Patent activity as an effect of the research and development of the business enterprise sectors in the countries of the European Union. *Journal of International Studies*, 8(2), 101-113. DOI: 10.14254/2071-8330.2015/8-2/9//. Retrieved from https://www.jois.eu/files/JIS_Vol8_N2_Sierotowicz.pdf.
5. *Ukraina na pershomu misti v Yevropi z IT-outsorsynhu [Ukraine is in the first place in Europe with IT outsourcing]*. (2016, March 23). Retrieved from https://www.eduget.com/news/ukraina_na_pershomu_misc_i_v_ievropi_z_it-outsorsingu-1345 [in Ukrainian].
6. Melnyk, T. M. (2018). Zovnishnia torhivlia posluhamy v konteksti postindustrialnoho rozvytku Ukrainy [Foreign trade in services in the context of post-industrial development of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy*, 9 [in Ukrainian].
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (n.d.). *Vprovadzhennia innovatsii na promyslovykh pidpriemstvakh [Implementation of innovations in industrial enterprises]*. Retrieved October 12, 2018, from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
8. Lahutin, V. D. (2018). Instytuty i ekonomichni mekhanizmy stabilnosti ta rozvytku suspilstva [Institutes and economic mechanisms of stability and development of society]. *Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy*, 9 [in Ukrainian].
9. Gorodnichenko, Y., & Roland, G. (2017). Culture, Institutions, and the Wealth of Nations. *Review of Economics and Statistics*, 99(3), 402-416.
10. Nort, D. (2010). *Ponimanie protsessa ekonomicheskikh izmeneniy [Understanding the process of economic change]*. Moskva: Izd. dom Gos. un-ta Vyisshey shkoly ekonomiki [in Russian].
11. Nort, D. (2000). *Instytutsii, instytutsiina zmina ta funktsionuvannia ekonomiky [Institution, institutional change and functioning of the economy]*. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
12. Jones, C. I., & Kim, J. A. (2018). Schumpeterian Model of Top Income Inequality. *Journal of Political Economy*, 126(5), 1785-1826.
13. Virchenko, V. V. (2018). Instytutsiini zasady realizatsii vidnosyn intelektualnoi vlasnosti v Ukraini [Institutional Principles of Realization of Intellectual Property Relations in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific herald of Uzhgorod National University*, 20(1), 87-90 [in Ukrainian].
14. Naberukhin, V. A. (2016). Instytutsiine zabezpechennia komertsializatsii intelektualnoi vlasnosti v Ukraini [Institutional support for the commercialization of intellectual property in Ukraine]. *Oblik i finansy – Accounting and finance*, 3, 153-158 [in Ukrainian].
15. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (n.d.). *Kapitalni investytsii za vydamy aktyviv za 2010-2017 roky» [Capital investment by types of assets for 2010-2017 years]*. Retrieved October 12, 2018, from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
16. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (n.d.). *Vytraty na vykonannia naukovykh doslidzhen i rozrobok za vydamy robot [Expenditures for research and development by type of work]*. Retrieved October 12, 2018, from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
17. *Richnyi zvit Derzhavnoi sluzhby intelektualnoi vlasnosti Ukrainy za 2015 rik [Annual report of the State Service of Intellectual Property of Ukraine for 2015]*. (n.d.). Retrieved October 12, 2018, from http://sips.gov.ua/i_upload/file/zvit_2015_ua.pdf [in Ukrainian].

18. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy (n.d.). *Statystychna informatsiia [Statistical information]*. Retrieved October 12, 2018, from <http://www.me.gov.ua/> [in Ukrainian].
19. Ofitsiyni sait FranchiseGroupe [The official site FranchiseGroupe]. (n.d.). Retrieved October 12, 2018, from <http://franchisegroup.com.ua/> [in Ukrainian].
20. *Zahalnyi ohliad sektoru franchaizynhu v Ukraini ta yoho pokaznykiv na osnovi anketuvannia. Franshyzy v Ukraini stiiki do kryzy [Overview of the franchising sector in Ukraine and its indicators on the basis of questionnaires. Franchises in Ukraine are resistant to the crisis]*. (2015). Retrieved from https://franchisegroup.com.ua/media/files/Franchise%20Business%20Outlook%20Report_RUS_FINAL-2.pdf [in Ukrainian].
21. Rynok franchayzinga v Ukraine [The franchising market in Ukraine] (2015). *Harved On-line Zhurnal – Harves On-line Magazine*. Retrieved from <http://harved.biz/articles/business/rynok-franchayzinga-v-ukraine> [in Russian].
22. *Natsionalna stratehiia rozvytku sfery intelektualnoi vlasnosti v Ukraini na period do 2020 roku [National Strategy for the Development of the Intellectual Property in Ukraine until 2020]*. (n.d.). Retrieved October 12, 2018, from <https://uba.ua/documents/ip-strategy28082014.pdf> [in Ukrainian].
23. Pro Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu «Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010-2020 roky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv»: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 21.10.2010. 2632-VI (2011). [About the Recommendations of the Parliamentary Hearings on the theme "Strategy of Ukraine's Innovation Development for 2010-2020 in the context of Globalization Challenges" Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated October 21, 2010]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 11, art. 72. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2632-17> [in Ukrainian].
24. *Pro utvorennia Rady z pytan intelektualnoi vlasnosti: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 07.02.2018. № 90 (2018)*. [On the formation of the Intellectual Property Council. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 02, 2018]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2018-%D0%BF> [in Ukrainian].
25. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy (2018, June 14). *Rozpochala robotu Rada z pytan intelektualnoi vlasnosti pid holovuvanniam Stepana Kubiva [The Intellectual Property Council, under the chairmanship of Stepan Kubiv, started its work.]*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/rozpochala-robotu-rada-z-pitan-intelektualnoyi-vlasnosti-pid-golovuvannyam-stepana-kubiva> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.10.2018 р.

Стаття пройшла рецензування 09.11.2018 р.

Стаття рекомендована до опублікування 19.11.2018 р.

Г. В. УМАНЦІВ

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри учета и налогообложения
Киевского национального торгово-экономического университета, Украина, г. Киев

И. К. МАРТЫНИВ

кандидат экономических наук, младший научный сотрудник Киевского национального торгово-экономического университета, Украина, г. Киев

**ИНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ
КОММЕРЦИАЛИЗАЦИИ ОБЪЕКТОВ
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ**

Статья посвящена исследованию системы институтов, регулирующих отношения интеллектуальной собственности в Украине. Определены сущность и значение институционального регулирования в обеспечении реализации и развитии отношений интеллектуальной собственности. Проанализирован генезис институциональных основ реализации отношений интеллектуальной собственности в Украине. Исследованы содержание и структура формальных институтов, упорядочивающих повторяющиеся взаимодействия между участниками отношений интеллектуальной собственности. Рассмотрены сущность, структура и значение неформальных институтов в регулировании отношений интеллектуальной собственности в Украине.

Ключевые слова: институциональное регулирование, интеллектуальная собственность, формальные институты, неформальные институты, транзакционные издержки.

G. V. UMANTSIV

Phd (economy), associate Professor, associate Professor of the Department Accounting and Taxation of Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine, Kyiv

I. K. MARTYNIV

Phd (economy), Scientific Associate of the Department Accounting and Taxation of Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine, Kyiv

**INSTITUTIONAL REGULATION
OF THE COMMERCIALIZATION
OF OBJECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY**

Problem setting. Trends in the development of the world economy reflect the main factors of the country's competitiveness, the main of which is the introduction of effective mechanisms of innovation policy, which include budget financing, optimization of tax burden, lending, the formation of the intellectual property market, the creation of innovation infrastructure, and provide incentives for the creation and commercialization of Intellectual Property Objects (hereinafter referred to as IPO). As stated in the Strategy of Ukraine's Innovation Development for 2010-2020 under the conditions of globalization, intellectual property is a key factor in implementing the strategy of innovation development in the

country. It becomes clear that at the present stage of the innovative development of our country's economy, the process of commercialization of IPO's has been given a dominant meaning.

Recent research and publications analysis. Investigation of the regulation of commercialization of intellectual property objects through the prism of institutional theory has been insufficiently disclosed. In view of the unresolved issues regarding the commercialization of IPO's, the overcoming of which should take into account the interests of authors, market participants and state, the relevance of the study of the institutional provision of this process is growing.

Paper objective is to reveal the peculiarities of institutional regulation of the process of commercialization of IPO's.

Paper main body. Commercialization of IPO's, which is an orderly sequence of inter-related actions and operations for the creation (development, use) and transfer of property rights to IPO's for the purpose of obtaining economic benefits and forming a social effect, is characterized by a rather slow pace of activation on domestic companies. This situation is characterized, first of all, by the fact that in the total aggregate of capital investments in Ukraine for 2010-2017, the share of capital investments in intangible assets is only 4%. The share of industrial companies that implement innovate, according to the State Statistics Service of Ukraine in 2007-2017, amounted to only 14.3% on average.

In order to increase the indicators of activation of the process of commercialization of IPO's, there is a need for the construction of the architectonics of its institutional support, which will determine the ways of implementation of proposals for regulating the commercialization process.

Conclusions of the research. According to the results of the research it was constructed architectonics of institutional ensuring for accounting for commercialization of IPO's, to define the structure and clarify the composition of formal and informal institutions, in particular formal (legislative and normative acts), informal (norms and rules in the form of traditions, education, industry affiliation) and the organizational and infrastructural basis (a set of elements and relationships that are intended to maintain and providing support to company management).

Short Abstract for an article

Abstract. The article is devoted to the research of the system of institutions that regulate the intellectual property relations in Ukraine. The essence and significance of institutional regulation in ensuring the realization and development of intellectual property relations are determined. The genesis of institutional bases of realization of intellectual property relations in Ukraine is analyzed. The content and structure of formal institutions that regulate and interact with participants in intellectual property relations are explored. The essence, structure and importance of informal institutions in the regulation of intellectual property relations in Ukraine are considered.

Key words: institutional regulation, intellectual property, formal institutions, informal institutions, transaction costs.

Article details:

Received: 17 October 2018

Revised: 09 November 2018

Accepted: 19 November 2018